

Stern Zoltán

Ez a képem 2002-ben készült, Ungváron. Így nézek ki most. 1965 óta dolgozom ügyvédként. Az emberek jönnek hozzám, és én megvédem őket. A múlt évben az 'Ukrajna kiváló jogásza' címet adományozták nekem. Kárpátalján egyedül én kaptam az ügyvédek közül ilyen elismerést. Az erkölcsi megbecsülésen túl ez a cím nyolcvanöt hrivnya kiegészítést jelent a nyugdíjamhoz, melyet 2004. január elsejétől fogok megkapni. Ez a kiegészítés is számít nekem, mert nincs megtakarított pénzem. A nyugdíjam annyi, mint a legtöbb ukrán nyugdíjasé: százötvenhét hrivnya. Számomra a vagyont az emberek jelentik: a barátok, akikből hosszú életem során nem kevésre tettem szert, és azok a jó emberek, akikkel összehozott az élet. Ungváron sokan ismernek engem, tisztelettel és bizalommal fordulnak hozzám. A barátaim között vannak zsidók is, ukránok is, magyarok is. Az ember nemzetisége számomra közömbös, a lényeg az, hogy rendes, jó ember legyen. A többi engem nem érdekel. De azért úgy alakult, hogy több zsidó van a barátaim között. A zsidók mindig

is közel álltak hozzám. Nagyon aggódom értük, mindig fáj látnom az antiszemitizmus megnyilvánulásait. Az 1980-as évek végén elkezdődött a peresztrojka. Először szkeptikusan álltam hozzá, nem hittem a pozitív változásokban, a totalitárius berendezkedést megingathatatlannak hittem. Aztán a változásokat a saját életemben is érezni kezdtem. A peresztrojka tényleg olyan szabadságot adott nekünk, ami a Szovjetunió lakói számára szokatlan volt. Lehetett végre a KGB-től való félelem nélkül levelezni a külföldön élő rokonokkal és barátokkal, meglátogatni őket és meghívni magunkhoz. A sajtóban, a televízióban elkezdtek olyan dolgokról is beszélni, amikről korábban az emberek még suttogva és közelállókka sem nagyon mertek beszélni: a Szovjetunióban zajlott megtorlásokról és a törvénytelenégekről. Valóságos információlavina zúdult ránk nyomorúságos szovjetunióbeli életünkről és jogfosztottságunkról. Sajnos, sokan megpróbálták mindezt nem meglátni és meghallani, hiszen a Szovjetunióról, a kommunista pártról és sok minden másról alkotott elképzeléseik omlottak össze. Persze, nehezebb lett a megélhetés, megjelent a munkanélküliség, csökkent az életszínvonal. De számomra az volt a legfontosabb, hogy több szabadságot kaptunk. A másik, aminek nagyon örülök, az, hogy a peresztrojka után fölélénkült a zsidó élet. Ungváron rögtön megnyílt egy zsinagóga, bár akkor még nagyon kevés zsidó járt oda, főleg idősek. De Ukrajna függetlenné válása után a zsidó ifjúság közeledni kezdett a zsidó identitáshoz. Most már nincs olyan, ami korábban előfordult, hogy sábeszkor a zsinagógában nem volt annyi ember, amennyi a minjához kell. Én zsidó vagyok, voltam és leszek. Az utóbbi években minden sábeszkor és a zsidó ünnepeken elmegyek a zsinagógába. Otthon is minden nap imádkozom